

2000-2018 YILLARI ARASINDA ISPARTA İHRACATINDA MADENCİLİĞİN YERİ VE ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF MINING IN ISPARTA EXPORT BETWEEN 2000-2018

Bekir Sami OĞUZTÜRK*, Ayşe UYSAL**

* Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü,
bekiroguzturk@sdu.edu.tr, 0000-0003-3076-9470

** Bilim Uzmanı, Norm Cıvata Sanayi ve Ticaret A.Ş., ayse.uysal@outlook.com.tr, 0000-0002-0325-0588

ÖZ

Mal hareketliliği denildiğinde ithalat ve ihracat akla gelmektedir. İthalat ve ihracatın artması ülke refahının, bununla birlikte dünya refahının da artmasını ifade etmektedir. Madencilik, tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren, çağlara adını veren günlük hayatta insanların vazgeçilmez olan temel sektörlerden biridir. Hem ekonomiye doğrudan yaptığı katkı, hem de imalat sektörüne sağladığı girdileri yüksek olmakla beraber diğer sektörlerle göre en yüksek katma değer ve istihdam oluşturma kapasitesine sahiptir. Bu çalışmada Türkiye'nin madencilik alanındaki gelişmeleri Isparta ili özelinde derlenerek anlatılmaya çalışılmıştır. Isparta'nın madencilik sektörü üzerindeki ihracat yapısında 2000 yılından 2018 yılına kadar geçen sürede meydana gelen değişiklikler literatür taraması, mülakat yöntemi kullanılarak araştırılmış ve elde edilen rakamlar şekiller yardımıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Isparta İli, İhracat, Yapısal Dönüşüm, Madencilik Sektörü.

Jel Kodları: A10, F00, F10, L69

ABSTRACT

When the movement of goods is mentioned, import and export come to mind. The increase in imports and exports implies the welfare of the country and the welfare of the world. Mining has been one of the basic sectors that have shaped civilizations throughout history and which are indispensable for human beings in daily life. It has both the direct contribution to the economy and the input to the manufacturing sector, but it has the highest added value and employment capacity compared to other sectors. This study attempted to describe the developments in the mining area of Turkey compiled in Isparta province in particular. The changes that occurred in Isparta's export structure over the mining sector from 2000 to 2018 were investigated using the literature survey interview method and the datas obtained in this study, were explained with the help of figures.

Keywords: Isparta Province, Export, Structural Transformation, Mining Sector.

Jel Codes: A10, F00, F10, L69

1. GİRİŞ

Dış ticaret, uluslararası reformda geçmişten günümüze kadar başvurulan, ekonomik anlamda ilişkilerin kurulduğu bir yöntemdir. İhtiyaçların çok ve çeşitli olması insanların ve ülkelerin

birbirleriyle mübadele ilişkisi içerisine girmesine yol açmaktadır. Uluslararası yapılan bu değişim ile ülkelerin tüketim düzeyleri artarak yaşam standartları yükselmektedir. İlkel dönemlerde

yaşayan toplumlar mal ve hizmete daha fazla sahip olabilmek için işbirliğinin önemini kavramışlardır ve bu işbirliği devamında uzmanlaşmayı getirmiştir. Üretim ve tüketim miktarlarının artması ülkelerin gelişmişlik düzeyini etkilemektedir. Ülkeler ucuz ürettikleri malların bir bölümünü ihraç ederken karşılık olarak, pahalıya üreten ülkelere mal almaları, dış ticarete onlara önemli kazançlar sağlamaktadır ve refah seviyelerini arttırmaktadır. Günümüzde uluslararası ticareti yapılan ürünler genel olarak gelişmiş ülkelerin ürünleridir. Temel nedeni bu ülkelerin ileri teknoloji ve nitelikli insan gücü potansiyeline sahip olmalarıdır.

Ülkemizde bu anlamda madencilik sektörü önemli bir yer tutmaktadır. Madencilik tarihi, insanlığın varoluşuna dayanmaktadır. Tarihin her devrinde madenler, askeri ve sivil alanda değişik aletlerin yapımında kullanılmadan dolayı büyük önem arz etmişlerdir. Elde edilen bulgulardan, Anadolu topraklarının “madencilik ortaya çıktığı ilk yer olduğu” bilim dünyası tarafından kabul edilmiştir. (MTA, 2010: 5). İnsanlığı kullandığı en eski yapı malzemesi doğal taşlar olmuştur. Doğal taşlar, başta yapı malzemesi olmak üzere, çeşitli şekillerde kullanılmış ve bunun sonucu olarak mermer sektörü önemli bir sanayi dalı haline almıştır. Ülkemizde doğal yapı malzemeleri ekonomik olması ve kolay elde edilmelerinden dolayı inşaat sektöründe değişik amaçlarla kullanılmaktadır. (Şengün, Altındağ ve Koçcaz, 2009: 23)

Madencilik, yer kabuğundan minerallerin elde edilmesi işlemidir. Genel anlamda, arama faaliyetleri ile başlayıp, cevher üretimi ile süren ve çalışılan madenlerin kapanması, çevre düzenlemesi ile son bulan bir süreçtir. Uzun yıllarda oluşan yeraltı zenginlikleri, mühendislik bilimi ile birlikte gelişen teknolojiyi kullanarak, belirli planlar dâhilinde, çevreye duyarlı, insanlığın ve dünyanın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak efektif bir şekilde üretilmelidir. (Yek Isparta Vizyon 2018, syf:8)

Doğal taşlar ise eski çağlardan beri hem yapı sektöründe hem de sanatta kullanılan en önemli malzemeler haline gelmişlerdir. Tarih boyunca iç ve dış mekânların mimari yapısı, inşaat, kaplama, döşeme, süsleme, heykelticilik alanında kullanılan doğal taşlar atmosfer etkilerine dayanıklılığı, işlenebilirlik ve geniş kullanım olanaklarıyla günümüz modern yapı sektörlerinde önemini korumaktadır. Dünya genelinde devlete ait pek çok büyük madencilik şirketi olmasına rağmen, petrol ve doğalgaz sektörünün aksine en büyük oyuncular çoğunlukla özel şirketlere aittir. Bazı dikkate değer istisnalar arasında Çin’in Shenhua, Hindistan’ın Kömür Hindistan Limited’i ve Şili’nin Codelco’su gibi devlete ait işletmeler bulunmaktadır (NRGI, 2015: 4). Özel sektörün bu endüstride etkinliğinin artması son yıllarda dünya çapında ve Türkiye’de doğal taş sanayi ile ticaretinin yükselişine paralel olarak artmaktadır. Otomasyon ve dijitalleştirme, şirketlerin bakım ve maden çıkarma maliyetlerini azaltmak için teknolojiyi kullanmaya odaklanmaları çıkarılan maden sayısını artırmaktadır (PwC, 2019: 8).

Özellikle son zamanlarda mermer sektöründe yapılan yatırımlar, uygulamaya konulan ocak üretimindeki modern yöntemler ve teknolojinin ocaklarda yaygınlaştırılması ile mermer üretiminde büyük artışlar yaşanmıştır. Türkiye’de Afyonkarahisar, Muğla, Eskişehir, Marmara Adası, Diyarbakır, Adıyaman, Çanakkale, Elazığ, Burdur, Amasya, Sivas ve Isparta gibi şehirlerimiz de mermer üretimi yoğun bir şekilde sürmektedir. Ülkemiz jeolojik yapısının uygunluğundan dolayı farklı renk ve desenlerde mermer üretimlerine imkân sağlayabilmektedir. Bu farklılık, Afyon beyazı, Marmara beyazı, Elazığ vişnesi, Burdur beji gibi isimlerle birçok ilimizde kendine has mermer ürünleri ortaya çıkarmıştır. Türkiye’nin mermer üretimlerinin artmasında, Türk mermerinin kalitesi ile marka olma yolundaki hedefi, dünyada ve ülkemizde en önemli kamu ve özel sektörde kullanılması ve ihracatının yükselmesine dayanmaktadır. Türkiye, dünya doğal taş ihracatında, mermer ihraç

eden ülkeler arasında ilk sıralarda bulunmaktadır. Bu anlamda, Türk mermeri, özellikle ABD, Hindistan, Çin gibi ülkelerde öncelikli istenilen çok önemli bir yapı malzemesi olarak ön planda tutulmaktadır.(Demir ve Güngör, 2013: 3)

Sektör yüksek ihracat potansiyeline sahip olan, iç piyasa tüketimi, doğal taş makineleri üretimi ve ihracatı ile Türkiye ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Son dönemde doğal taş üretimine uygun üretim yöntemlerinin kullanılması, nitelikli işgücü ve ileri teknolojiye dayanan modern üretim yöntemlerine geçilmesi, büyük firmaların yaptıkları yatırımlarla birlikte bütünleşmiş üretim yapan tesislerin devreye girmesiyle birlikte işlenmiş doğal taş üretiminde büyük artışlar yaşanmıştır. (Yek Isparta Vizyon 2018: 15) Dünya genelinde doğal taşların yapı ve dekorasyon malzemesi olarak kullanılmaya başlanması dünya doğal taş üretiminin artmasına neden olmuştur. Zamanla daha mükemmel hale gelen işleme teknikleri ile kolay ve ekonomik olarak istenilen ölçülerde işlenmekte ve yeni kullanım alanları doğmaktadır. Doğal taş yapıdan olan malzemelerin mimar ve tasarımcılar tarafından tercih edilmesi dünyadaki tüketici sayısının artmasına neden olmuştur. (Yek Isparta Vizyon 2018: 26)

Bu çalışmada 2000-2018 yılları arasında Isparta ili için önem arz eden madencilik sektörünün ihracat verileri incelenmiş ve ihracat yapısının hangi yıllarda ve ne sebeplerden değiştiği araştırılmıştır. Yayımlanan raporlarda ihracat verileri sınırlandırıldığı için ürün detayları hakkında bilgi verebilmek amacıyla bazı sınıflandırmalar yapılmıştır. Sektörlerin altında oluşturulan bu sınıflamalar ve şekiller tarafımızdan yapılmış olup öneri niteliği taşımaktadır.

2. ISPARTA İLİNDE MADENCİLİK SEKTÖRÜ

Madencilik anlamında büyük rezervlere sahip olan Isparta ve çevresi, jeolojik yapı açısından çok çeşitli yer altı kaynaklarına sahiptir. İlde Yakaören, Deregümü ve

Gelincik köylerinin çevresinde yoğun pomza taşı yatakları bulunmaktadır. Sav Kasabası civarında çimentonun hammaddesi olan lav, Senirce Köyü dolaylarında marn ve kalker (kireçtaşı) ocakları yer almaktadır. (<https://isparta.ktb.gov.tr/TR-71027/ekonomik-yapi.html>). Bunların yanında doğal taş, barit, krom madenleri yer almaktadır. Doğal taş işletmelerinin Eğirdir, Sütçüler, Atabey, Uluborlu ve Senirkent'te yoğunlaştığı görülmektedir. Isparta'da "Ottoman" ismi ile üretilmekte olan doğal taş adeta endemik bir ürün niteliğindedir. Sadece Sütçüler ve Eğirdir'de üretilmektedir. Dünya'da eşi benzerinin bulunmadığı yönünde bilgilere yer verilmiştir. Gökçebağ çevresinde bej renkli mermer, Eğirdir çevresinde Ottoman, Belence yakınlarında ise, siyah renkli mermer yatakları bulunmaktadır. (Sallan Gül ve Uzer, 2017: 188). Isparta'nın gerçekleştirmiş olduğu ihracat değeri yıllık ortalamada 50 milyon dolar seviyelerindedir.

(<http://www.gazete32.com.tr/isparta/isparta-da-145-faal-maden-ocagi-var.html>). Geçmiş yıllarda en zengin kükürt yatakları Keçiborlu'da yer almıştır. 1935 yılında 50'şer kiloluk 47.000 torba saf kükürt üretilen fabrikalarda, 1936 yılında 65.000 torba kükürt üretilmiş ve Keçiborlu kükürtleri zenginliği ve saflığı bakımından çok değerli hal almıştır. 1915 yılında işletilmeye başlanan kükürt yataklarının Etibank tarafından işletilirken 1994 yılında zarar ettiği gerekçesiyle kapatılma kararı alınmıştır. (Turgut, 2000: 82).

Isparta işletilen, işletilebilir ekonomik değere sahip olan zengin bir coğrafyaya sahiptir. Mermer madenciliği açık ocak işletme yöntemi ile yapılmakta ve mermer işleme makineleri ile büyük ebatta bloklar elde edilebilmektedir. (Bilgin ve Koç, 2013: 68) Madenler, metal ve metal olmayanlar adı altında iki gruba ayrılmaktadır. Isparta ilinde ise metal madenlerin yanı sıra metal olmayan madenler bulunmaktadır. (Yek Isparta Vizyon 2018, syf:44) Isparta ilinde doğal taş ocak işletmeciliği alanında birçok firma faaliyet yürütmekte ve 1 milyon tonun üzerinde üretim yapılmaktadır. Fabrika

işletmeciliğinde ise çoğunluğu Isparta Organize Sanayi bölgesinde bulunmaktadır. Bu fabrikalarda üretim yapan firma sahiplerinin yarısı Isparta halkı yatırımcılarından. (Yek Isparta Vizyon 2018: 51) Türkiye’de doğal taş üretim ve ihracatının çoğunluğu özel sektör tarafından karşılanmaktadır. Bu anlamda ihracatın artması ve özel firmaların başarılı olabilmesi için birtakım önlemlerin alınması gerekmektedir. (Çetin, 2003: 252) Doğal taş ihracatında katma değeri en yüksek ürün, işlenmiş mermer ve işlenmiş travertendir. Mermer, blok, kesilmiş veya parlatılmış olarak ihraç edilmektedir. Sektörün ihracat potansiyeli, yatırımlara paralel olarak hızla gelişmektedir. (BAKA, 2011: 12) Mermer, Türkiye’nin önemli ihracat kalemlerinden birini oluşturmaktadır. Türkiye blok mermer ve işlenmiş mermer ürünlerinde dünyanın önde gelen ihracatçılarından biridir. Blok mermer ihracatında Türkiye’yi sırasıyla İtalya, İspanya, Mısır ve Yunanistan takip etmektedir. (Erzan ve Taşdemir, 2014: 7).

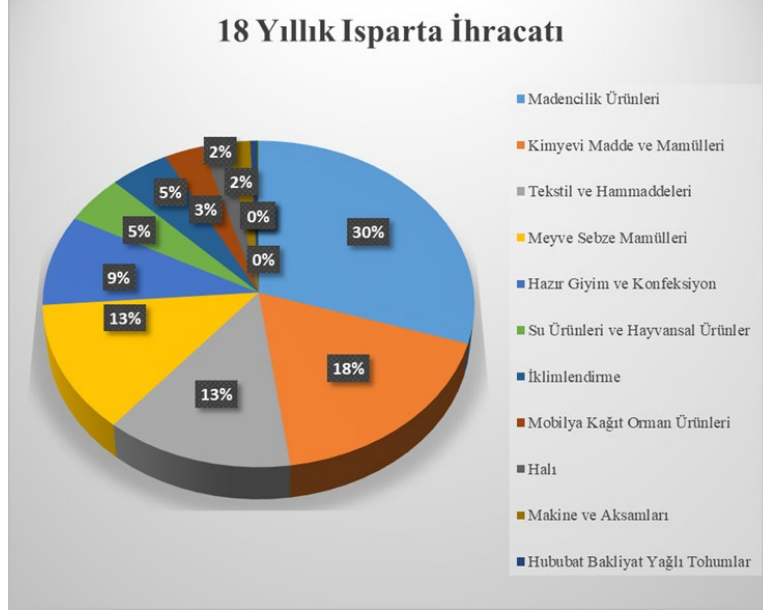
Taş sektörü için Isparta ihracatına bakıldığında 2000’li yıllarda gelişme gösterdiği görülmektedir. Ancak bu anlamda istikrarı sağlayamaz ve Çin’in talebi diğer ülkelere kayar ise ekonomik anlamda Isparta ihracatının çok fazla olumsuz yönde etkilenmesi beklenmektedir. (Efe-Sallangül, 2017: 179)

Isparta’nın 2018 yılındaki ham mermer ve taş ihracatına bakacak olursak 8.709.391 \$’dır. Bu ihracatın 6.634.608 \$’lık kısmı Çin’e yapılan ihracattır. Çin’i bu konuda Hindistan, Endonezya, İran gibi ülkeler takip etmektedir. Isparta’nın 2018 yılı işlenmiş mermer ve taş ihracat rakamı 21.722.701

\$’dır. Bu ihracatın 8.084.014 \$’lık kısmı ABD’ye ihraç edilmektedir. ABD’yi bu konuda Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kanada gibi ülkeler takip etmektedir (<https://biruni.tuik.gov.tr>.)

Türkiye’de 5,1 milyar m³ maden rezervi olduğu tahmin edilmektedir ve son yıllarda yapılan çalışmalara göre Türkiye’nin tek başına doğal taş anlamında dünya rezervinin % 40’ına sahip olduğu görülmektedir. Yaklaşık 20 yıldır her türden doğal taş, ticaret anlamında mermer sınıfına girmiştir. Türkiye’de 1980 sonrası gelişmeye başlamış ve 2000 yılından sonra artarak devam etmiştir. Blok doğal taş ihracatında Türkiye Dünyada 1. sırada, işlenmiş doğal taş ihracatında Çin ve İtalya’dan sonra 3. sırada bulunmaktadır. Üretilmekte olan taşların büyük bir kısmı ham bloklar halinde Çin’e ihraç edilmektedir. Taş sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için gerekli olan faktörlerin başında madenciliğin tekniğine uygun olarak yapılması gelmektedir. Çünkü işin doğası gereği çıkartıldığı yerde üretilmesi gerekmektedir. Bu durum akabinde birçok problemi getirmektedir. Yatırımına başlanan ilk maliyetlerinin yüksek oluşundan, ar-ge ve tespit rezerv maliyetlerinin riski, izin ve ruhsat süreçleri, iş kazaları gibi yaşanan olaylar madencilik sektörünün önündeki engelleri oluşturmaktadır. Bunun yanında lüks tüketim ürünü olarak kullanım alanı bulmasından kaynaklı taşın değişen moda akımlarına maruz kalması ve sektör olarak finansal krizlerden çok fazla etkilenmesi gelmektedir. (Efe ve Sallangül, 2017: 173)

Şekil 1: 2000-2018 Dönemi Isparta İhracatı

Şekil 1'e göre, Isparta ilinin ihracatına bakıldığında zaman öncelikli olarak önem teşkil eden sektörün madencilik ve daha sonrasında kimyevi madde ve mamulleri sektörü olduğu yukarıdaki grafikten anlaşılmaktadır. İl ihracatını daha sonra sırasıyla tekstil ve hammaddeleri, meyve sebze mamulleri, hazır giyim ve konfeksiyon, su ürünleri ve hayvansal ürünler, iklimlendirme, mobilya kağıt orman ürünleri, halı, makine ve aksamları, hububat bakliyat ve yağlı tohumlar, deri ve deri mamulleri, çimento cam seramik toprak ürünleri sektörü takip etmiş olup pasta grafikte hepsi oranları ile birlikte verilmiştir.

2000 yılında 27 milyon \$ olan il ihracatının 2018 yılına gelindiğinde yaklaşık 198 milyon \$ seviyelerine ulaştığı görülmüştür. Madencilik alanında yapılan ihracat ise 15 milyon \$ seviyelerinden 48 milyon \$'a kadar çıkarak 2000'li yıllarda bütün ihracatın yarısını oluşturan sektör son yıllarda bütün ihracatın yaklaşık ¼'ünü karşılamaktadır.

3. MADEN SEKTÖRÜ İHRACATI

Isparta'nın ihracat kalemleri arasında madencilik sektörü, tüm ihracatın % 30'unu karşılamaktadır. En büyük paya sahip olup

son zamanlarda giderek popülerlik kazanmaktadır. Madencilik sektöründe en başta blok mermer (ham) ve işlenmiş mermer yer almaktadır. Bu çalışmada madencilik sektörü 11 alt sınıflandırmaya ayrılmıştır. Rakamsal veriler TÜİK Bölgesel Sınıflandırma alanından 2'li GTİP kodu ile bulunup daha sonra alt GTİP kodlarına inilerek tek tek tespit edilmiştir. Bu çalışmada ITSO'ya bağlı olan bütün ihracat sektörleri yer almaktadır. Ürünler en alt sınıfa kadar çalışılmak istendiği için sektörler arası sınıflamalara ayrıştırılarak anlatılmaya çalışılmıştır.

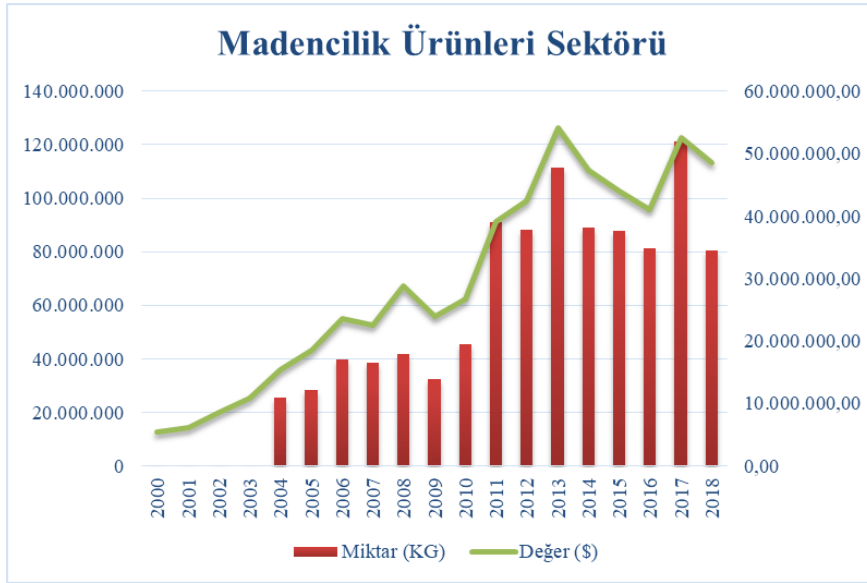
Isparta ilinin aşağıdaki tablolarda kullanılan ihracat rakamları TİM, TÜİK, BAKA, BAİB, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Gümrük Müşavirliği, ITSO kanalları ile derlenmiştir. Sektörün içerisinde yer alan 2'li GTİP kodları aşağıdaki gibidir.

- Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento (25)
- Metal cevherleri, cüruf ve kül (26)
- Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya (68)
- Demir ve çelik (72)

- Demir veya çelikten eşya (73)
- Bakır ve bakırdan eşya (74)
- Alüminyum ve alüminyumdan eşya (76)
- Çinko ve çinkodan eşya (79)
- Diğer adi metaller (tungsten, molibden, tantal, magnezyum, kobalt, bizmut, kadmiyum, vb.), sermetler, bunlardan eşya (81)
- Adi metallere aletler, bıçakçı eşyası ve sofraya takımları, adi metallere bunların aksam ve parçaları (82)
- Adi metallere çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.) (83)

Yukarıda 2'li GTİP kodu bazında 11 alt sınıflandırmaya ayrılan madencilik sektörü aşağıda ham blok mermer, işlenmiş mermer, demir-çelik ve diğer olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmalar öneri niteliğindedir.

Şekil 2: Isparta İlinin Madencilik Sektör İhracatı

Şekil 2’de yer alan madencilik sektörü genel grafik bağlamında Isparta ili içerisinde 1. sırada yer alan ihracat gelir kalemidir. Şekle göre, 2004 verilerinde yaklaşık 25 bin ton olan ihracat 2006 yılına kadar artarak devam etmiştir. 2006-2007-2008 yıllarında 40 bin ton madenin Isparta’dan ihracatı gerçekleşmiştir. 2009 yılında konjonktürel olaylardan etkilenen sektör 2010 yılında 45 bin ton seviyelerinde devam etmiştir. 2011 yılında 2 katlık artış gösteren sektörün 2011-2012 yıllarında yaklaşık 90 bin ton seviyelerinde ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir. 2013 yılında yeniden bir canlanma ile 110 bin tonun üzerine çıkmış ve bu yıllarda sektörün satış değeri de çok yüksek olup 50 milyon \$’ı aşmıştır. 2014-2015-2016 yıllarında global daralma

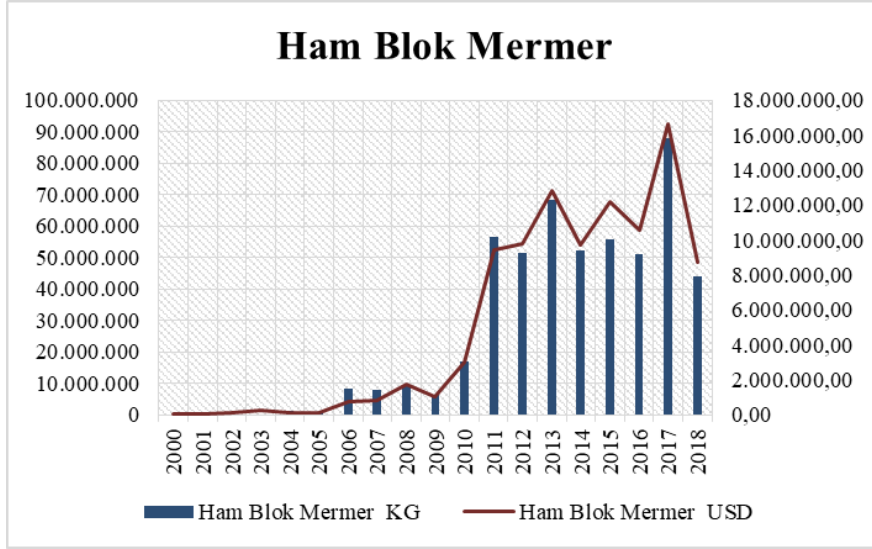
kaynaklı biraz düşüş olsa da 2017 yılına gelindiğinde 120 bin ton ihracat ile 18 yıllık sürecin en büyük başarısını göstermiştir. Bu yılda ruhsat sahibi ocak sayılarının artırılmasıyla birlikte üretim artmıştır. Sektörün dezavantajı, modanın değişebilir olması ve müşteri politikalarıdır. 2018 yılında tekrar 80 bin ton seviyelerine indiği fakat değerinin aynı oranda düşmediği görülmektedir. Sektör içerisindeki sınıflama önem derecesine göre işlenmiş mermer, ham blok satışlar ve demir çelik sektörü olarak görülmektedir.

Günümüzde tüketim alanlarının çeşitlenmesi, zevk ve tercihlerin artmasıyla doğal taş, mermer, işlenmiş mermerlere olan talepler artmış ve madencilik sektörü için bu durum cazip bir hal almıştır. Türkiye de bu

durumda dünya üzerinde kendi yerini almıştır. Son dönemde büyük firmaların sektöre yatırımının artması, üretim sistemlerinde daha çok teknoloji kullanılmasıyla birlikte değer artışları kaydedilmiştir. Isparta ili madencilik konusunda ciddi rezervlere sahiptir ve doğal

taş rezervinin Türkiye'deki kalbinin Isparta, Antalya, Burdur bandında yer aldığı ifade edilmektedir. Madencilik sektörü 1.002.882.590 kg ve 559.523.261,00 \$ ile 2000 yılından 2018 yılına kadar bütün ihracatın % 30'luk kısmını oluşturduğu görülmektedir.

Şekil 3: Ham Blok Ürün İhracatı

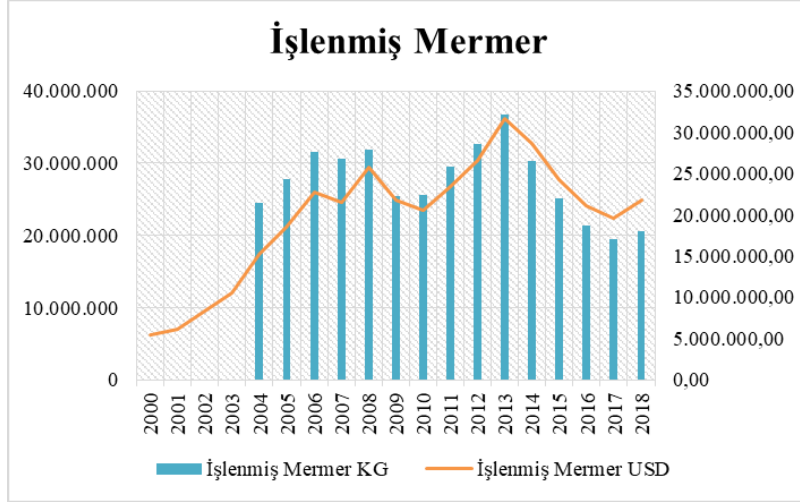

Şekil 3'e göre, Isparta ili için ham blok mermer yurt dışı satışları 2006 yılında başlamıştır. 2011 yılına kadar kendisini çok fazla gösteremeyen sektör 2011 yılında 3 kattan fazla artış göstererek 60 bin ton seviyesine yaklaşmıştır. 2012 yılında 50 bin ton seviyelerine inen yurtdışı satışlar 2013 yılında 70 bin tonu görmüştür. 2014-2015-2016 yıllarında 50 ile 60 bin ton arasında yapılan ihracat 2017 yılına gelindiğinde 90 bin tona yaklaşarak 18 yıllık sürede en yüksek ihracat miktarını gerçekleştirmiştir. 2018 yılına gelindiğinde sektörde genel olarak bir düşüş olduğunu görmek mümkündür. 2017 yılındaki en önemli kazanç sağlayan ürün "mermer ve traverten;

testere ile blok veya kalın dilimler halinde kesilmiş" olan ürünlerdir.

Madencilik alanındaki sınıflandırmada ham blok satışının çok önemli bir noktada olduğu görülmektedir. Ham blok şeklinde satılmasının sebeplerinin arasında en önemli nokta, işleme maliyetlerinin yüksek olması ve Çin gibi bir rakibinin bulunmasıdır. İşleyebilmek için fabrikalarımız bulunsa da Çin, her türlü madeni işledikten sonra daha ucuza mal edip satacağı için ham olarak göndermek ihracatı daha kazançlı hale getirmektedir. Ham blok ihracatında Çin başta olmak üzere sırasıyla Hindistan ve Endonezya bulunmaktadır.

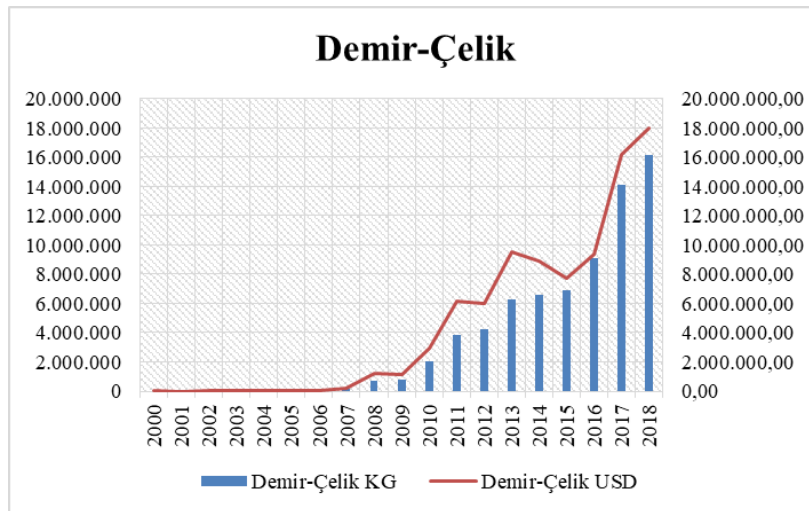
Şekil 4: İşlenmiş Mermer Ürün İhracatı

Şekil 4'e göre madencilik sektörü içerisindeki bir diğer ürün işlenmiş mermer sınıflamasıdır ve 2000 yılından 2018 yılına kadar ihracatının yapıldığı görülmektedir. 2004 yılında ihracata yaklaşık 25 bin ton civarında başlayan sektör 2006 yılına kadar artmış ve satış miktarı 30 bin tonun üzerine çıkmıştır. 2007 yılında bir miktar düşüş olsa da 2009 yılına kadar hızından çok fazla kaybı olmamıştır. 2008 krizinden bu sektörün de etkilendiğini ve 2010 yılında kendini çok fazla toparlayamadığı görülmektedir. 2011'den 2013 yılına kadar

artan ürün grubu 2013 yılından 2017 yılına kadar düşüş yaşamış ve 2018 yılını 20 bin ton seviyelerinde kapatmıştır. İşlenmiş mermer sınıflamasının içerisinde en çok önem arz eden ürünler “mermer, traverten ve su mermerinden yontulmuş taşlar ile kalkerli ve kesilmiş taşlar” grubudur. Doğal taş ihracatında katma değerinin yüksek olması bunun sebeplerinden birisidir. İşlenmiş mermer ve aşağıdaki grafikte demir çelik sınıfına dahil edilen işlenmiş demirler ABD başta olmak üzere sırasıyla Avustralya, BAE ve Kanada'ya ihraç edilmektedir.

Şekil 5: Demir Çelik Ürün İhracatı

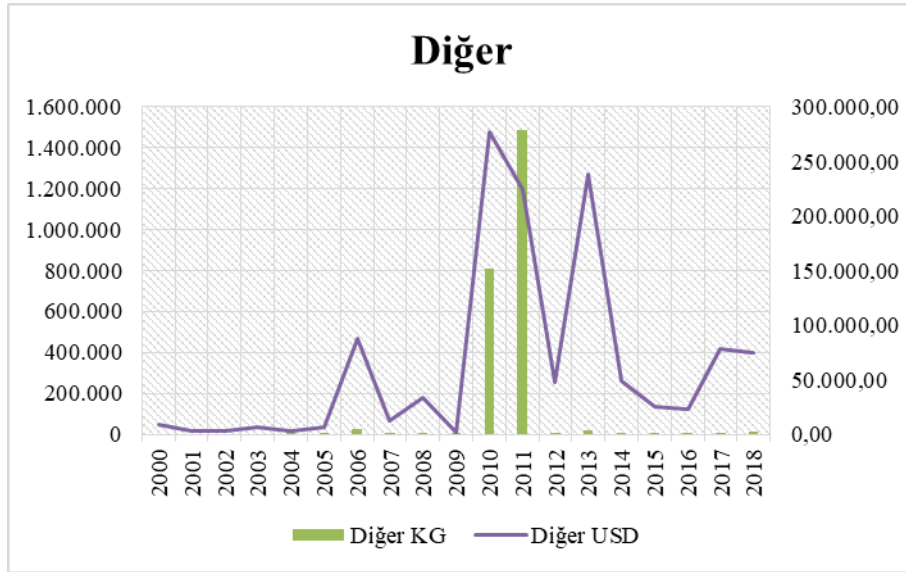

Şekil 5’te yer alan demir çelik (işlenmiş demir) sınıflamasında 2008 yılında ihracatının yapılmaya başlandığı görülmektedir. 2015 yılına kadar artan bir seyirde olan ürünler en fazla 6 bin tonun biraz üzerine çıkabilmiştir. Son 3 yıla bakıldığında 10 bin tondan 16 bin tona kadar çıktığı ve 18 milyon \$ döviz girişi sağladığı görülmektedir.

Yer altından çıkartılan demir çelik cevherinin çeşitli işlemlerden geçirilerek üretimini gerçekleştiren bir sektördür. Madencilik alanına yatırımların artması ve yeni cevherler bulunmaya başlanması sektördeki diğer yer altı kaynaklarıyla birlikte demir çeliğin de ihracatını arttırmıştır. İçerisinde en fazla önem arz eden ürünler “demir-çelikten radyatörler” grubudur.

Şekil 6: Diğer Madencilik Ürün İhracatı

Madencilik sektörü altında oluşturulmuş olan ve şekil 6’da yer alan diğer grafiğinin içerisinde 2010 ve özellikle 2011 yıllarında kendini gösteren ürünler krom ve manganez cevherleridir. Genel olarak sadece 2 yılda ihraç edildikleri için bu sınıf içerisine dâhil edilmişlerdir. 2012 yılından 2018 yılına kadar miktarları düşük olan fakat değerleri yüksek olan ürünler bulunmaktadır. Bunlar “alüminyumdan diğer inşaat ve inşaat aksamı; prefabrik inşaatlar hariç” ürünlerdir. Son dönemlerde alüminyum madeninin önemli olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ

Dünyadaki toplumların bünyelerinde bulundukları kaynakların tek başlarına yetebilecek düzeyde olmaması ülkeleri diğer ülkelerle mübadele ilişkisi içerisine girmek

zorunda bırakmıştır. Böylece bütün toplumlar ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi açıdan birbirlerini etkilemektedir. Bu etkileşim içerisindeki en önemli nokta uluslararası ticarettir. Ticaretteki serbestleşmeler işgücü piyasalarını önemli ölçüde etkilemektedir. İhracat, uluslararası uzmanlaşmayı, işbölümünü ve kıt kaynakların piyasalarda etkin bir şekilde dağılmasını sağlamaktadır. Ticarete taraf olan ülkeler açısından yararlı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca ihracatın artması, mevcut piyasaya yeni sektörleri dahil ederek istihdam alanlarını arttırmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin üretiminin ithalata bağımlı olmasından dolayı ithalatın ara maldan daha çok mamul mallarına yönelik olmasını sağlamaktadır. Bu durum ülkelerde cari açığı arttırırken, istihdam olanaklarının azalmasına neden olmaktadır.

Isparta'nın küreselleşen dünyanın ihtiyaçlarına uygun olarak oluşan ticaret ortamında madencilik sektörünün daha yüksek pay alabilmesi için;

- İhracat hedeflerinin revize edilmesi, planlamaların iyi yapılması ve ulaşılabilir hedeflerin belirlenmesi,
- Ülkeler arasında rekabet avantajı sağlayabilmek için Ar-Ge çalışmalarına gerekli önem verilerek bilgi ve teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı yüksek katma değerli ürünlerin ihraç edilmesi,
- Firmaların dış pazar hakkındaki bilgi eksikliğinin giderilmesi,
- Devletin ihracat yapan firmalara daha fazla teşvik vermesi ve yönlendirmesi,
- Devletin üreticiyi korumaya yönelik politikalar izlemesi,
- Madencilik anlamında yeni pazarlar bulunarak markalaşma çalışmalarının yapılması,

- Teknoloji yoğun faaliyetlerde bulunan firmalar enerji ihtiyaçlarını yerli elektrik üretiminden karşılaması için gerekli politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Isparta ilinin madencilik sektöründeki değişimi: 2004 yılı miktar 25.694.258 kg değer 15.378.165,00 \$; 2018 miktar 80.535.958 kg değer 48.494.135,00 \$'dır. Değişim kg artış: 2,13 değer artış: 2,15 \$'dır. Madencilik Isparta için ihracat kalemleri arasında en önemli sektör olduğu görülmüştür. Ekonomik anlamda ciddi getirisi bulunan madencilik yatırım yapılması gereken sektörlerden birisidir. Global talepteki daralmalardan çok fazla etkilenmekte olan bu sektörün zevk ve tercihlerle ilişkili olması bir dezavantaj oluşturmaktadır. İşlenmiş mermer en kıymetli ürün içerisinde yer alsın da 2017 ve 2018 yıllarında artan ürün demir-çelik grubudur.

KAYNAKÇA

1. Dış Ticaret İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 16.07.2019).
2. DEMİR, B.G., Güngör, N., İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, sayı 20, 2013, s. 7-14.
3. <http://www.gazete32.com.tr/isparta/isp-arta-145-faal-maden-ocagi-var.html>, (Erişim Tarihi: 16.07.2019).
4. BAKA, Doğal Taş Sektörü Raporu, Şubat 2011, s. 1-19.
5. BİLGİN, Ö., Koç, E., 2013, Mermer Madenciliğinde Çevresel Etkiler, Madencilik Türkiye Dergisi, sayı 28, 68-79.
6. ÇETİN, T., 2003, "Türkiye Mermer Potansiyeli ve Üretimi ve İhracatı", Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 3: 243-256.
7. ERZAN, R., Taşdemir, M., 2014, Blok Mermer İhracatına Getirilebilecek Kısıtlamalar ve Muhtemel Sonuçları Raporu, Ekonomi ve Ekonometri Merkezi Yayını. s. 1-28.
8. Isparta İl Kültür Turizm Müdürlüğü, <https://isparta.ktb.gov.tr/TR-71027/ekonomik-yapi.html>, (Erişim Tarihi: 16.07.2019).
9. Isparta Yek Vizyon, Isparta Yerel Ekonomik Kalkınma Vizyonu 2018, Isparta İli Mermercilik ve Doğal Taş Sektörü Analizi. s. 8-51.
10. MTA (2010) MTA Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2010-2014, http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/ku-rumsal/belgeler/stratejik-plan_2010-2014.pdf, (Erişim Tarihi: 14.11.2019).
11. PwC, Mine 2019 Resourcing The Future, 2019, <https://www.pwc.com/gx/en/energy-utilities->

- mining/publications/pdf/pwc-mine-report-2019.pdf, (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
12. SALLAN Gül, S. – Uzer O., “Burdur ve Isparta’da Mermer Sanayinin Gelişimi, Sürdürülebilirliği ve Sosyal Aktörlerin Artan Önemi”, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2017, c. 11, S. 23, s. 183-207.
  13. ŞENGÜN, N., Altındağ, R., Koççaz, C.E., Isparta Yöresinde Bulunan Bazı Mağmatik Kökenli Kayaçların Kesilebilirlik Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Dergisi, c. 11, S. 31, 2009, s. 22-31.
  14. The Natural Resource Governance Institute (NRGI), The Mining Industry Overview and Trends, 2015, s. 1-5. https://resourcegovernance.org/sites/default/files/nrgi_Mineral-Industry.pdf, (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
  15. TURGUT, H., Cumhuriyetten Günümüze Isparta, ABC Basın Ajansı, 2000, s. 82.